

Nordiska Samfundets Stiftelse
För Vetenskaplig Forskning
Utan Djurförsök

The Swedish Fund For Scientific
Research Without Animal Experiments

NORDISKA SAMFUNDETS STIFTELSE

1964 - 1989

En historik

av

Folke Jacobsson

Adress:
Drottninggatan 102
S-111 60 Stockholm
Sweden

Telefon:
08-21 21 02

Postgiro:
70 70 90-7

På årsmötet i Nordiska Samfundet Mot Plågsamma Djurförsök den 22 mars 1964 beslutades, på styrelsens förslag, att en stiftelse med huvudsakligt ändamål att främja vetenskaplig forskning utan djurförsök till folkhälsans och djurlivets välnåd skulle bildas. Styrelsens avsikt med förslaget var dels att uppnå skattemässiga fördelar när det gällde större gåvor och donationer, dels att visa upp en mer positiv attityd till forskning.

Johan Börtz skriver i Djurens Rätt 1964: "Donationer till denna stiftelse gör det möjligt för Samfundet att inspirera och ekonomiskt stödja en vetenskap, som kan hjälpa människor utan att djur behöver offras. Detta kan bli ett effektivt vapen i kampen mot vivisektionen. Därmed har vi också visat att vi icke är motståndare till vetenskaplig forskning. Också vi vill arbeta och bära offer för en vetenskap i folkhälsans tjänst."

Årsmötet utsåg följande till interimsstyrelse: Ellen och Johan Börtz, Bruno Björnesten, Carl Meurk, Folke Jacobsson och Olof Thorborg med Per Grönlund och Edwin Lindhelm som suppleanter.

Styrelsen konstituerades med Johan Börtz som ordförande, Ellen Börtz som sekreterare och undertecknad, Folke Jacobsson, som kassaförvaltare.

Stiftelsen hade redan i förskott den 5 februari 1964 fått tre grundplåtar: en tiotusenlapp, en tusenlapp och en hundralapp. I bokföringen uppgivna som anonyma gåvor. Bakom anonymiteten ligger med all sannolikhet familjen Börtz.

Den 6 februari 1964 öppnades stiftelsens första bankkonto i Svenska Handelsbanken där gåvorna sattes in. Denna bankförbindelse har sedan varit till stor nytta och glädje för såväl stiftelsen som banken.

I stiftelsens första styrelse ingick samma personer som i Samfundets styrelse. De flesta levde som de lärde - de var vegetarianer. Det var endast Lindheim och undertecknad som var allätare. Styrelsen dominerades följaktligen av en stor tro på att vegetariskt liv skulle bidra till friskare och sundare människor. Det fanns givetvis därmed en tro på att forskningen just på dessa var viktig. Den dominerande uppfattningen var med all sannolikhet att stiftelsen skulle inriktas på sådan forskning.

Som ovan nämnts startades stiftelsen med ett grundkapital på 11 100 kronor. Den första tiden hände inte mycket. Detta berodde på att stiftelsen blev omskriven i Djurens Rätt först i slutet av året. Den första gåvan efter grundplåtarna stod undertecknad för genom att den 20 oktober inhandla en kassabok för nio kronor och skänka den till stiftelsen.

Stiftelsen öppnade sitt postgirokonto i början av december 1964. Gåvoströmmen blev dock inte särskilt strid - under årets sista månad inströmmade 1 040 kronor. Totalt hade stiftelsen ett kapital vid årsslutet på 12 542:22. Dagboken omfattade en halv sida och huvudboken några få siffror på sju sidor. Alltså inte alltför arbetsamt för de auktoriserade revisorererna.

När vi vänder bladet i kassaboken till 1965 kan vi konstatera att sidan inte räckte till. Jag fick också utnyttja även halva den sidan. Vi fick in 32 700:57 i gåvor och 764:25 i räntor. Men vi var strävsamt sparsamma - vi betalade inte ut ett enda öre i omkostnader.

I styrelsen byttes Per Grönlund ut mot Hanna Dracke. Vid årets slut hade vi ökat vårt kapital till 46 014:54. Ökningen detta år berodde på att vi ärvde ett större belopp efter avlidna Elna Kortum. Detta var det första testamentet som utföll till stiftelsen.

De närmast därefter följande åren hände inte så mycket. Vi fick in diverse mindre gåvor. Vi fick 1966 en premieobligation som medförde att jag fick utöka bokföringen med posten "värdepapper". Beklagligtvis föll den aldrig ut med vinst. 1969 ersatte Rune Aker Bruno Björnsten i styrelsen. 1970 ersatte Elene Nyman Carl Meurk och 1971 ersatte Henry Strömwall Hanna

Dracke.

Vi fortsatte att vara snåla och sparsamma. Inga utgiftsposter finns bokförda förrän 1971 då vi betalade ut vårt första forskningsanslag.

Hur stiftelsens tillgångar ökat framgår av följande tabell:

31/12 1964	12 542:22
-"- 1965	46 014:54
-"- 1966	73 919:44
-"- 1967	100 697:86
-"- 1968	129 427:99
-"- 1969	165 951:80
-"- 1970	187 644:28
-"- 1971	234 087:59
-"- 1972	355 715:35
-"- 1973	305 086:80

Trots utbetalning av anslag med 41 500 kronor under 1971 ökade våra tillgångar betydligt beroende på att vi detta år ärvde ett större aktiepaket efter Karin Borg från Eskilstuna (arvsvärde 41 000:-) och en större summa pengar efter Elin Waldén från Halmstad (18 000:-). Påföljande år utföll i kontanter efter Karin Borg över 80 000:-. Aktiepaketet som finns kvar är nu värderat till cirka 1 175 000 kronor. Dessutom

har det varje år gett bidrag till den löpande rörelsen i form av aktieutdelningar.

Den 29 december 1971 utbetalades som förut nämnts anslag på 16 500 kronor till professor Olov Lindahl, Linköping, samt 25 000 kronor till professor Claes Ramel.

1971 blev ett bemerkelseår även i annat avseende - då gav stiftelsen ut sin första broschyr. Eftersom jag inte kan finna någon kostnad härför i bokföringen misstänker jag att Samfundet fick stå för denna kostnad utan att revisorerna eller andra reagerade däremot!

1972 var ett avvaktande år. Inga nya anslag beslutades. Kapitalet ökade dels genom Borgs testamente, dels diverse gåvor, räntor och aktieutdelningar. Gunnel Thorborg inträdde i styrelsen som ersättare för sin man Olof Thorborg, som avlidit 1971.

1972 blev i ekonomiskt hänseende ett bemerkelseår. Den 14 juli detta år avled fröken Blanche Lindegren, Lidingö. Av hennes testamente från 1968 framgick att stiftelsen var ensam universell testamentstagare. Av bouppteckningen framgick att tillgångarna uppgick till över 4 000 000 kronor. Tillgångarna skulle förvaltas av svenska Handelsbanken och årligen skulle

30 000 kronor av kapitalet förutom föregående års vinst utdelas till stiftelsen. Stiftelsen kom därigenom att varje år disponera cirka en halv miljon att fördela i anslag.

Stiftelsen hade blivit någonting att räkna med! Nu kunde vi äntligen erbjuda forskarna rejäla anslag. Då det alltid tar lång tid att utreda komplicerade bouppteckningar var det först 1974 som vår ekonomi påverkades av det stora arvet. Våra tillgångar hade detta år ökat till närmare 5 miljoner kronor.

Under 1973 förelåg inga ändringar i styrelsens sammansättning. Under 1974 ersattes Henry Strömvall från Göteborg med Jan Carsbring och under 1975 ersattes Edvin Lindhelm av Monica Bergstigen. Arsmötet 1976 blev en orolig tillställning med bland annat synnerligen ohederliga anklagelser mot ordföranden. Jag fann anledning att frånträda uppdraget som styrelseledamot och ersattes av Clas Bergman. Jan Carsbring ersattes av Richard Jobson.

Året därpå avgick Ellen och Johan Börtz, Clas Bergman och Monica Bergstigen. De ersattes av Per-Arne Öckerman, Jan Carsbring, Hella Schneider samt undertecknad, Jobson blev ordförande. Vi hade fått in en forskare i styrelsen. Året därpå kompletterades styrelsen

med ytterligare en professor, Kåre Frøier, som tyvärr avsåde sig uppdraget efter endast två år. Senare har styrelsen kompletterats med flera forskare: Mikael Ilves från Finland, Kristina Odén, Geirid Fiskesjö och icke minst Birgitta Forsman, som dessutom ersatt Richard Jobson efter hans frånfälle 1986 som ordförande.

Alla övriga nya i styrelsen under de senare åren är av alla kända. De har ännu inte blivit "historia". De får ursäkta att de inte blivit nämnda i denna långa rad av namn.

I ekonomiskt hänseende har vi emottagit stora och små gåvor från ett otal givare. Samtidigt har vi successivt ökat våra anslag till forskarna.

Från och med 1975 gick det inte längre att driva stiftelsen utan omkostnader utöver anslagen. Kostnaden det året var inte hög - 148:20! 1976 ökade dessa kostnader - speciellt för förvaltningen av Lindegrens fond. 1978 blev styrelsearbetet så omfattande att det beslutades att styrelsearvoden skulle utbetalas med 11 800 kronor. Dessa arvoden har successivt ökat till cirka 100 000 kronor. Men då skall man samtidigt inse att ordföranden nu är halvtidsanställd.

För att till sist visa hur mycket pengar som utbetalats under åren redovisas nedan utbetalningarna årsvis:

- 8 -

1971	41 500:-
1973	43 545:-
1974	114 500:-
1975	161 700:-
1976	207 718:-
1977	458 500:-
1978	440 950:-
1979	351 500:-
1980	666 100:-
1981	576 332:-
1982	759 000:-
1983	541 081:-
1984	579 320:-
1985	720 612:-
1986	1 010 758:-
1987	990 507:-
1988	936 751:-
Summa	8 600 374:-

Inte hade jag väl kunnat ana denna miljonrullning, denna enorma kapitaltillväxt, när jag för 25 år sedan räknade ner en dagbok på en halv bokförings-sida för ett års stiftelseverksamhet! Och räknade ihop tillgångar på sammanlagt 12 542 kronor och 22 öre!

Och nu tackar jag för mig och går. I hopp om att de

kommande åren skall bli minst lika framgångsrika. Detta innebär att vårt kapital under denna tid ökat cirka 500 gånger. Sker detta skulle vi kunna dela ut ungefär 400-500 miljoner per år. Men då gäller det att många bidrar med medel. Att många skriver testamenten till förmån för stiftelsen.

Tack för 25 fina år. Det har varit till stor glädje för mig att samarbete med alla dessa osjälviska idealister i styrelserna under denna långa tid.

FOLKE JACOBSSON

FÖRTECKNING ÖVER FORSKARE SOM STIFTELSEN BESLUTAT
TILLDELA ANSLAG UNDER AREN 1971-1988:

Bo Algers	Astrid Fagraeus
Karl-Otto Aly	Bengt Fagrell
Matti Anniko	Geirid Fiskesjö
Kristina Arvidson	Guðrun Fredriksson
Per Askelöf	
Gert Auer	Johan Gabrielsson
	Håkan Gadler
Christer von Bahr	Roland Grafström
Tamas Bartfai	Alvar Grönberg
Sven Bergman	Jan-Ake Gustafsson
Anders Berkenstam	
Leif Bjellin	Matts Hageltorn
Håkan Borg	Sven Hammarström
Ulf Brunk	Elisabeth Hansson
Göran Bölske	Göran Hansson
	Johan Harmenberg
Bengt Carlsson	Britta Hedlund
Jane Carlsson	Edith Heilbronn
Cecilia Clemedson	Leo Heller
Hans-Erik Claesson	Cecilia Holm
	Kristina Hök
Eva Dafgård	
Sven-Erik Dahlén	Magnus Ingelman-Sundberg
Tina Dalianis	
Carl-Johan Dalsgaard	Gunnar Jansson
	Per Jensen
Lennart Edrén	Gunnar Johansson
Lars Ehrenberg	Lena Jonasson
Ingvar Ekesbo	Lars Jonsson
Ragnar Ekholm	Jan-Ove Josefsson
Björn Ekwall	
Carl-Gustaf Elinder	Karl-Axel Karlsson
Wilhelm Engström	Marcin Krotkiewski
Ulf Eriksson	Johan Kärrholm

Timo Laakso
Jan-Erik Larsson
Elsa Laurell
Lillemor Lewan
David Lewis
Olov Lindahl
Kerstin Lindahl-Kiessling
Jack Litwin
Bo Lundberg
Arne Lundblad
Kent Lundholm
Sven Löfdahl
Lennart Lögdberg

Kerstin Magnusson
Bo Mattisson
Gösta Mellgren
Roland Moberg
Mario Monti
Eva Munck-Wikland

Dean Nelson
Kjell Nilsson
Peter Nilsson-Ehle
Bengt Nordén
Nils Nordén
Lennart Nässberger
Maria Näslund

Sten Olsson

Lennart Paalzow
Christer Paul
Anders Peterson
Curt Peterson
Jan Pilotti
Ake Pousette

Claes Ramel
Anders Rane
Bo Risberg
Sune Rosell
Björn Ryberg
Jan Rydström

Ingvar Sjöholm
Helena Striwing
Torbjörn Stålberg
Else-Maj Suolinna
Sigfrid Svensson

Monica Thelestam
Göran Toss
Marita Troye-Blomberg

Erik Walum
Alf Wennberg
Bengt Winblad
Anna Wägner

Björn Akesson
Peter Arhem

Lars Ährlund-Richter

Per-Arne Öckerman

Stiftelsen vädlar om en gåva

Nordiska Samfundets Stiftelse har redan betytt en hel del för att öka möjligheterna att ersätta och begränsa djurförsöken. Det finns i dag ett stort intresse hos många forskare att gå över från djurförsök till andra metoder. Med mer pengar skulle Stiftelsens möjligheter att stödja dessa forskare öka.

Sätt in Din gåva redan i dag på Stiftelsens postgiro nr 70 70 90-7! Tala också om för alla Dina vänner att Stiftelsen finns och behöver pengar.

Alla arv och gåvor till Stiftelsen är helt befriade från skatt. Det är därför förmånligt att testamentera till Stiftelsen. Även den som är ung och frisk kan skriva sitt testamente. Hur detta går till kan alla banker upplysa om. Kontakta gärna även Stiftelsens ordförande eller kassaförvaltare.

Stiftelsen tackar på förhand för Din gåva!

STIFTELSENS STYRELSE 1989

Ordförande	Birgitta Forsman
Vice ordförande	Per-Arne Öckerman
Kassaförvaltare	Leif Dahlgren
Sekreterare	Ros-Marie Olsson
Ledamöter	Geirid Fiskesjö Pär Granstedt
Suppleanter	Johan Gabrielsson Mats O. Karlsson Mats Lilja

STÖD FORSKNING

utan djurförsök!

Nordiska Samfundets Stiftelse
För Vetenskaplig Forskning
Utan Djurförsök

ADRESS: DROTNINGGATAN 102 111 60 STOCKHOLM
TELEFON: 08-21 21 02 POSTGIRO: 70 70 90-7